

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

A1.

α.

1-Σ: *Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον*

2-Σ: *τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον*

3-Λ: *Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς*

β. Το **ταῦτα δ' ἄμφω** αναφέρεται στο εξής χωρίο: *τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται.*

B1.

Ο αριστοτελικός ορισμός παρουσιάζει τυπικότητα ως προς τη δομή του. Συγκεκριμένα, μετά το συνδετικό ρήμα (*Ἔστιν*) που ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί στους ορισμούς του και την οριστέα έννοια (*ἡ ἀρετὴ*) ακολουθεῖ το γένος της, καθώς αυτή χαρακτηρίζεται ως ἕξις προαιρετική (*ἕξις προαιρετικὴ*). Ἐτσι, γενικά, ἕξις είναι να βρίσκεται ένας άνθρωπος ὑστερα από άσκηση (*ἔθος*) σε μια διαρκή κατάσταση, σε μια κατάσταση τέτοια ώστε το άτομο να ενεργεῖ με ένα μόνιμο και σταθερό τρόπο. Επιπλέον, πρέπει αυτή να χαρακτηρίζεται από *προαίρεσιν*. Είναι το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της αρετής, είναι η εκλογή, ὑστερα από ώριμη σκέψη ενός πράγματος που επιθυμώ ανάμεσα από δύο ή περισσότερα πράγματα που έχω στην εξουσία μου και που είναι προσιτά σε μένα, με την απόφαση και διάθεση να προχωρήσω στην πράξη. Η *προαίρεσις* είναι ο πυρήνας της ηθικής πράξης, η βάση της αρετής. Αυτό σημαίνει ότι ο Αριστοτέλης στην ηθική δέχεται την ελευθερία της βουλήσης. Στο πλαίσιο της ηθικής διδασκαλίας του Αριστοτέλη ανατίθεται καθοριστικός ρόλος στην προαίρεση. Ο λόγος είναι ότι αποτελεί ελεύθερη και συνειδητή επιλογή του ενός ή του άλλου τρόπου ζωής, επιλογή που οδηγεί σε συγκεκριμένες αποφάσεις σε κάθε μία επιμέρους περίπτωση.

Στη συνέχεια, αναφέρεται η ειδιοποιός διαφορά της αρετής και τα στοιχεία που τη διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες ἕξεις. Συγκεκριμένα, η αρετή είναι *μεσότης* με κριτήριο εμάς, υποκειμενική μεσότητα *πρὸς ἡμᾶς ὄχι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα*. Η «υποκειμενική» αυτή μεσότητα φαίνεται ότι μπορεί να οδηγήσει στην αυθαιρεσία και στην εύκολη λύση του συμβιβασμού· ο Αριστοτέλης, όμως, καθορίζει εκείνα τα κριτήρια ορθότητάς της, ώστε να αντικειμενικοποιείται ως έναν βαθμό. Ο ορισμός της ηθικής αρετής περιέχει επιπλέον την αναφορά σε μια αρετή του νου (διανοητική). Για να είναι ηθικά ενάρετος, πρέπει είτε να

διαθέτει ο ίδιος φρόνηση, είτε να ακολουθεί το παράδειγμα ενός φρόνιμου ανθρώπου. Η έννοια του ορθού λόγου είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της: αριστοτελικής ηθικής· είναι μια διανοητική ποιότητα, η ικανότητα να βλέπουμε σωστά τα πράγματα, δεν έχει τίποτε μυστηριώδες, αλλά είναι κάτι έμφυτο (λογική έχουν όλοι οι άνθρωποι), που καλλιεργούμενο με την αγωγή, γίνεται τελικά, καρπός της εμπειρίας και της σοφίας. [337 λέξεις]

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Πολιτεία, 617d-e

Η έννοια του επιμερισμού της ευθύνης στο θεϊκό στοιχείο ή στον άνθρωπο για όσα διαδραματίζονται, είναι ζήτημα που εμφανίζεται συχνά στην αρχαιοελληνική γραμματεία. Στο παράλληλο κείμενο από την *Πολιτεία* η αναφορά στην ανθρώπινη ευθύνη είναι σαφής. Οι ανθρώπινες ψυχές είναι αναγκασμένες να διαλέξουν το είδος της ζωής που θα ήθελαν να ζήσουν κατά την επόμενη ενσάρκωσή τους. Η επιλογή είναι δική τους και ανάλογο είναι και το βάρος της ευθύνης της. Η αρετή χαρακτηρίζεται ακηδεμόνευτη, χωρίς δεσπότη θέλοντας να δηλώσει την απουσία παρέμβασης του θεϊκού στοιχείου. Ο θεός δεν κατευθύνει στην αρετή, άρα και στον βίο που θα επιλεγεί από τον κάθε άνθρωπο. Η ευθύνη είναι αυτού που διαλέγει, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται.

Στο ίδιο πλαίσιο, στα *Ηθικά Νικομάχεια*, τόσο η φύση των ηθικών αρετών (*λόγον ἔχον και ἄλογον ἔχον* μέρος της ψυχής), όσο και ο τρόπος απόκτησής τους (*ἔθει*) καθορίζουν την ανθρώπινη ευθύνη ως τον κύριο παράγοντα για την απόκτηση αρετών και της συνακόλουθης ευδαιμονίας. Στον ορισμό της αρετής η ευθύνη του ανθρώπου για τις επιλογές τους είναι εμφανής. Η αρετή χαρακτηρίζεται ως ἔξη προαιρετική. Είναι η εκλογή, ύστερα από ώριμη σκέψη, ενός πράγματος που επιθυμώ ανάμεσα από δύο ή περισσότερα πράγματα που έχω στην εξουσία μου και που είναι προσιτά σε μένα με την απόφαση και διάθεση να προχωρήσω στην πράξη. Η *προαίρεσις* είναι ο πυρήνας της ηθικής πράξης, η βάση της αρετής. Αυτό σημαίνει ότι ο Αριστοτέλης στην ηθική δέχεται την ελευθερία της βούλησης, άρα και την ανθρώπινη ευθύνη. Επίσης, η αρετή στηρίζεται στον λόγο, τη λογική του ατόμου και μάλιστα με γνώμονα την λογική του φρόνιμου ανθρώπου. Επομένως, το ίδιο το άτομο κατευθύνει τη ζωή του με τον δρόμο που χαράσσει βάσει της λογικής και έχει την ευθύνη της. Τέλος, ο ορισμός της αρετής αναφέρει ως χρέος του ανθρώπου *τὸ μέσον και εὕρισκιν και αἰρεῖσθαι*. Η δυναμική έννοια της αναζήτησης και εύρεσης της αρετής αφορά αποκλειστικά τον άνθρωπο. Είναι μια συνεχής διαδικασία που τον ακολουθεί κατά τον βίο του και του αποδίδει την ανάλογη ευθύνη. [328 λέξεις]

B3. 1-β, 2-β, 3-α, 4-γ, 5-α

B4. προθυμία-θυμός-λιποθυμία, δέηση-ένδεια-δεοντολογία, ομοιότητα-αφομοίωση-παρομοίωση, ορθότητα-κατόρθωμα-διόρθωση, αίρεση-αφαίρεση-διαίρετης.